

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Στρασβούργο, 11.3.2014
COM(2014) 144 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Το θεματολόγιο της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 - Ενίσχυση της
εμπιστοσύνης, της κινητικότητας και της ανάπτυξης εντός της Ένωσης**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τα τελευταία 15 έτη, βάσει των Συνθηκών του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας, η ΕΕ έχει αναπτύξει σταδιακά έναν ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης και μια ενωσιακή πολιτική στον τομέα της δικαιοσύνης. Πριν από το 2009, η δράση στους τομείς αυτούς βασιζόταν σε ένα θεσμικό πλαίσιο που διέφερε από εκείνο των λοιπών τομέων πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δεν είχαν ακόμη τεθεί σε ισότιμη θέση, ενώ οι προτεραιότητες καθορίζονταν κυρίως από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με την έγκριση εν μέρει πολύ λεπτομερών πενταετών προγραμμάτων (τα προγράμματα του Τάμπερε, της Χάγης και της Στοκχόλμης).

Σήμερα, η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης έχει προσεγγίσει τις άλλες πολιτικές της ΕΕ, έπειτα από διαδοχικές τροποποιήσεις των Συνθηκών της ΕΕ, ιδίως έπειτα από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβόνας, την 1^η Δεκεμβρίου 2009. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έχουν καταστεί συννομοθέτες στους περισσότερους τομείς της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Την 1^η Δεκεμβρίου 2014 θα ολοκληρωθεί η τελική μεταβατική φάση. Το γεγονός αυτό θα άρει τους υφιστάμενους περιορισμούς στον δικαστικό έλεγχο που ασκεί το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στην εξουσία της Επιτροπής να κινεί διαδικασίες παράβασης, ως θεματοφύλακας της Συνθήκης όσον αφορά τον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ στους τομείς της δικαιοσύνης.

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος της Στοκχόλμης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου¹ και του επόμενου σχεδίου δράσης της Επιτροπής² στα τέλη του 2014, είναι η κατάλληλη στιγμή να γίνει ένας απολογισμός της προόδου που έχει επιτευχθεί και να προσδιοριστούν οι βασικές προκλήσεις για το μέλλον, καθώς και ο τρόπος αντιμετώπισής τους.

Η παρούσα ανακοίνωση εκθέτει τις πολιτικές προτεραιότητες που θα πρέπει να αναληφθούν, προκειμένου να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος στη διαμόρφωση ενός πλήρως λειτουργικού κοινού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, ο οποίος θα είναι προσανατολισμένος στην εμπιστοσύνη, την κινητικότητα και την ανάπτυξη έως το 2020.

Για την κατάρτιση της παρούσας ανακοίνωσης, η Επιτροπή απηύθυνε έκκληση συμμετοχής σε ευρύ φάσμα εμπλεκόμενων και ενδιαφερομένων μερών, ιδίως μέσω της διάσκεψης υψηλού επιπέδου για τη δικαιοσύνη, με τίτλο «*Assises de la justice*»³ και συγκέντρωσε πλήθος γραπτών εισηγήσεων. Πραγματοποιήθηκαν επίσης συζητήσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁴, το Συμβούλιο⁵ και την Επιτροπή των Περιφερειών⁶.

Οι κατευθύνσεις της Επιτροπής που αφορούν συγκεκριμένα τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις αποσκοπούν να συμβάλουν στις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές που θα καθοριστούν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 68 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καθώς και στις στρατηγικές

¹ Το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης - Μια ανοικτή και ασφαλής Ευρώπη που εξυπηρετεί και προστατεύει τους πολίτες - ΕΕ C 115 της 4.5.2010.

² Για ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην υπηρεσία των πολιτών της Ευρώπης - Σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του προγράμματος της Στοκχόλμης - COM (2010) 171 τελικό της 20.4.2010.

³ Φόρουμ «*Assises de la Justice*» - Διαμόρφωση της μελλοντικής πολιτικής της Ευρώπης στον τομέα της δικαιοσύνης - 21 και 22 Νοεμβρίου 2013 - Τα αποτελέσματα της διαδικασίας, τα έγγραφα προς συζήτηση και οι γραπτές εισηγήσεις είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice/events/assises-justice-2013/index_en.htm.

⁴ Κατά τη διάρκεια συνεδρίασης της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και σειράς συνεδριάσεων στις Επιτροπές του, συγκεκριμένα στην Επιτροπή Νομικών Θεμάτων (JURI), την Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE), την Επιτροπή Συνταγματικών Υποθέσεων (AFCO) και την Υποεπιτροπή «Ανθρώπινα Δικαιώματα» (DROI).

⁵ Σε δύο επίσημες και δύο άτυπες συνεδριάσεις του Συμβουλίου «Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις», καθώς και στο επίπεδο ομάδων εργασίας (CATS, FREMP και ομάδα εργασίας για θέματα αστικού δικαίου).

⁶ Στην επιτροπή CIVEX.

επιλογές τις οποίες θα θέλει να προσφέρει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την περαιτέρω ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης.

2. ΠΡΟΟΛΟΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ: Η ΒΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Η ΕΕ έχει λάβει μέτρα για τον καθορισμό της βάσης «ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα». Από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας και, ως αποτέλεσμα της στενής συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος προς την καλύτερη λειτουργία του κοινού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης.

Ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης

Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης επεδίωξε να αναπτύξει έναν ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης ο οποίος θα βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση και την αμοιβαία εμπιστοσύνη για τη διασύνδεση των διαφόρων συστημάτων δικαιοσύνης των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, χρειάστηκε να προβλεφθούν σαφείς νομικές εγγυήσεις, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι γέφυρες που οικοδομούνται μεταξύ των νομικών συστημάτων των κρατών μελών είναι δομικά σταθερές. Στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών έχει ενισχυθεί με τη σταδιακή θέσπιση, σε ολόκληρη την ΕΕ, ενός συνόλου δικαιωμάτων σε δίκαιη δίκη μέσω κοινών, ελάχιστων προτύπων για την προστασία των υπόπτων και κατηγορούμενων για εγκλήματα, τα οποία ισχύουν σε ενωσιακό επίπεδο⁷. Το καθεστώς των θυμάτων σε όλη την ποινική διαδικασία έχει επίσης βελτιωθεί με την παροχή ελάχιστων δικαιωμάτων, υποστήριξης, συμβουλών και προστασίας στα θύματα και τους στενούς συγγενείς τους.

Δικαιοσύνη για την ανάπτυξη: συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

Κατά τα τελευταία έτη, κυρίως υπό το πρίσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κρίσης του δημόσιου χρέους και στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης έχει, επίσης, συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη, την ανάπτυξη και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.⁸ Η ΕΕ έχει λάβει μέτρα για να οικοδομηθεί προοδευτικά η εμπιστοσύνη που είναι απαραίτητη ώστε οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές να απολαμβάνουν μια ενιαία αγορά που λειτουργεί πραγματικά σαν μια εγχώρια αγορά. Η γραφειοκρατία και οι δαπάνες έχουν μειωθεί: μια δικαστική απόφαση που εκδίδεται σε ένα κράτος μέλος μπορεί πλέον να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί σε ένα άλλο κράτος μέλος χωρίς ενδιάμεσες διαδικασίες (η διαδικασία κήρυξης εκτελεστότητας⁹ έχει σταδιακά καταργηθεί τόσο στις αστικές όσο και στις εμπορικές υποθέσεις). Στον τομέα της προστασίας των δεδομένων, ένας νέος πανευρωπαϊκός κανονισμός αποτελεί σήμερα αντικείμενο προχωρημένων διαπραγματεύσεων μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ο οποίος θα αντικαταστήσει τις υφιστάμενες 28 εθνικές νομοθεσίες που ρυθμίζουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων από ένα ενιαίο σύνολο κανόνων. Η οδηγία για τα δικαιώματα των καταναλωτών, η οποία θα τεθεί πλήρως σε ισχύ και στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ τον Ιούνιο του 2014, θα αυξήσει την προστασία των καταναλωτών, ενώ οι επιχειρήσεις θα επωφεληθούν από ένα ενιαίο σύνολο βασικών κανόνων, μειώνοντας σημαντικά το κόστος συμμόρφωσης για τους εμπόρους στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁷ Στην ΕΕ ασκούνται περισσότερες από 8 εκατομμύρια ποινικές δίωξεις κάθε έτος.

⁸ Βασική ώθηση σε αυτή τη «δικαιοσύνη για την ανάπτυξη» δόθηκε κυρίως από την ισπανική Προεδρία του Συμβουλίου το 2010 (συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη δικαστική συνεργασία για τη στήριξη της οικονομικής δραστηριότητας - 23.4.2010), καθώς και από την ιρλανδική Προεδρία το 2013 - http://eu2013.ie/media/eupresidency/content/documents/EU-Pres_Prog_A4.pdf - σελίδα 21.

⁹ Η κήρυξη εκτελεστότητας (exequatur) είναι χαρακτηριστική έννοια του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, η οποία αναφέρεται στην απαίτηση μιας δικαστικής απόφασης που επιτρέπει την εκτέλεση στη χώρα αυτή μιας δικαστικής απόφασης ή δικαστικού συμβιβασμού που έχει εκδοθεί στην αλλοδαπή.

Ως ένα πρώτο βήμα προς τη διαμόρφωση μιας νοοτροπίας «διάσωσης και αποκατάστασης» στην ΕΕ για την παροχή βοήθειας στις επιχειρήσεις και τα άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, οι υφιστάμενοι ευρωπαϊκοί κανόνες για τη διασυνοριακή αφερεγγυότητα βρίσκονται σε στάδιο τροποποίησης.

Η βελτίωση της ανεξαρτησίας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης αποτελεί μέρος των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης βοηθά τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ μέσω της παροχής αντικειμενικών, αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης.

Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έλαβαν επίσης μέτρα για την καλύτερη προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ και των χρημάτων των φορολογουμένων κατά της απάτης. Το έργο αυτό περιλάμβανε κυρίως την πρόταση της Επιτροπής για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, με σκοπό τη θέσπιση ενός οργάνου το οποίο θα διασφαλίζει την επαρκή διερεύνηση και δίωξη των αδικημάτων εις βάρος του προϋπολογισμού της ΕΕ, έτσι ώστε οι εγκληματίες να παραπέμπονται ενώπιον της δικαιοσύνης και τα χρήματα να επιστρέφονται.

Δικαιοσύνη για τους πολίτες: καθιστώντας τη δικαιοσύνη απλή για τους πολίτες

Η ΕΕ έλαβε μέτρα για να διασφαλίσει ότι οι πολίτες μπορούν να κάνουν πλήρη χρήση του δικαιώματός τους να κυκλοφορούν και να αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες, καθώς και να διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος. Οι πολίτες πρέπει να απολαμβάνουν πλήρως την ιθαγένεια της ΕΕ καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και να αισθάνονται άνετα οπουδήποτε και αν βρίσκονται στην ΕΕ. Αυτό επιτεύχθηκε, για παράδειγμα, διευκολύνοντας τον τρόπο με τον οποίο χειρίζονται τις νομικές επιπτώσεις των διασυνοριακών κληρονομικών διαδοχών και διαζυγίων ή προτείνοντας τη μείωση της δαπανηρής γραφειοκρατίας στα κράτη μέλη μέσω της κατάργησης απαρχαιωμένων διεκπεραιωτικών διατυπώσεων, όπως η επισημείωση ή οι επικυρωμένες μεταφράσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, η Επιτροπή παρενέβη για να εξασφαλίσει τον σεβασμό του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ («Χάρτης»), περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων των πολιτών της ΕΕ, καθώς και του κράτους δικαίου. Ο νομικά δεσμευτικός Χάρτης έχει καταστεί η πυξίδα όλων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή παρενέβη επίσης με σκοπό να διασφαλίσει την τήρηση των ειδικών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τη νομοθεσία της ΕΕ, ιδίως το δικαίωμα στην ισότητα, την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την προστασία των καταναλωτών. Στο πλαίσιο αυτό, υλοποίησε δράσεις για την ενίσχυση της ισότητας των δύο φύλων, μέσω της προώθησης των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ, ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Αν και έχει σημειωθεί ουσιαστική πρόοδος μέχρι σήμερα προς τη διαμόρφωση ενός πλήρως κοινού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, την 1^η Δεκεμβρίου 2014.

Εμπιστοσύνη. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι το θεμέλιο στο οποίο θα πρέπει να βασιστεί η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης. Ενώ η ΕΕ έχει θέσει σημαντικές βάσεις για την προώθηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω ώστε να

διασφαλιστεί ότι οι πολίτες, οι νομικοί και οι δικαστές εμπιστεύονται πλήρως τις δικαστικές αποφάσεις, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο έχουν ληφθεί. Οι νομικές πράξεις της ΕΕ, όπως το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης ή οι κανονιστικές ρυθμίσεις σχετικά με ζητήματα σύγκρουσης νόμων μεταξύ των κρατών μελών, απαιτούν υψηλό επίπεδο αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δικαστικών αρχών των διαφόρων κρατών μελών. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστηρίων και των διοικήσεων βοηθά τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν και να εκτελούν αμοιβαία τις αποφάσεις που εκδίδουν και διευκολύνει την ισότιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε όλα τα κράτη μέλη. Βασική προϋπόθεση για την αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι η ανεξαρτησία, η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των δικαστικών συστημάτων¹⁰, καθώς και ο σεβασμός προς το κράτος δικαίου¹¹. Ένα πολύ σημαντικό συστατικό της εμπιστοσύνης είναι η πρόοδος στη νομοθεσία να αποτελεί απτή πραγματικότητα. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει την αποτελεσματική μεταφορά και εφαρμογή των νόμων που έχουν ήδη συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ. Επίσης, απαιτεί αποτελεσματικά εργαλεία επιβολής του νόμου σε εθνικό επίπεδο για να διασφαλιστεί η καλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε όλα τα κράτη μέλη.

Κινητικότητα. Οι Ευρωπαίοι κάνουν όλο και περισσότερο χρήση των δικαιωμάτων που τους παραχωρούν οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επί του παρόντος, υπάρχουν σχεδόν 14 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι (σε σχέση με 12,1 εκατ. το 2009).¹² Οι πολίτες της ΕΕ όλο και περισσότερο ταξιδεύουν¹³, σπουδάζουν, ψηφίζουν¹⁴, εργάζονται, έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, παντρεύονται¹⁵, κάνουν παιδιά, αγοράζουν ακίνητα, παίρνουν διαζύγιο¹⁶ και πεθαίνουν¹⁷ σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο γεννήθηκαν. Χωρίς καν να απομακρυνθούν από το σπίτι τους, οι καταναλωτές¹⁸ αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες διασυνοριακά, μεταξύ άλλων, μέσω διαδικτύου. Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς τον βαθμό στον οποίο κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους, οι πολίτες της ΕΕ εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ορισμένα εμπόδια. Εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν πρακτικές και νομικές δυσκολίες στην προσπάθειά τους να κάνουν χρήση σε κάποιο άλλο κράτος μέλος των ίδιων δικαιωμάτων που έχουν στη χώρα προέλευσής τους. Η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει τα εμπόδια αυτά με αποφασιστικότητα, συνεχίζοντας παράλληλα να ενθαρρύνει την καταπολέμηση των καταχρήσεων, ιδίως σε μια περίοδο που το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της ΕΕ τίθεται από κάποιους υπό αμφισβήτηση. Το δικαίωμα των πολιτών της ΕΕ να μετακινούνται ελεύθερα και να ζουν σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ αποτελεί μία από τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στη νομοθεσία της ΕΕ και ακρογωνιαίο λίθο της ολοκλήρωσης της ΕΕ.

¹⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής – «Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης Ένα εργαλείο για την προώθηση αποτελεσματικής δικαιοσύνης και ανάπτυξης» – COM(2013)160 και ανακοίνωση της Επιτροπής – «Πίνακας αποτελεσμάτων για το 2014 της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης» - COM(2014)155.

¹¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Νέο πλαίσιο της ΕΕ για την ενίσχυση του κράτους δικαίου» - COM(2014) 158.

¹² Υπάρχουν 13.7 εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες που διαμένουν σε ένα κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι (σε σχέση με 12,1 εκατ. το 2009, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat).

¹³ Η Ευρώπη είναι η μεγαλύτερη τουριστική αγορά παγκοσμίως, με πωλήσεις που ξεπερνούν τα 550 εκατομμύρια ταξίδια ετησίως, συμπεριλαμβανομένων των ταξιδιών εκτός ΕΕ - πηγή: (στοιχεία της Eurostat, τα οποία περιλαμβάνονται στο έγγραφο εργασίας (2013) 263 τελικό).

¹⁴ Το 1994 το ποσοστό των πολιτών που ζούσε σε άλλο κράτος μέλος και είχε δικαίωμα ψήφου στις εθνικές εκλογές του κράτους αυτού ήταν 5,9%. Το 2009 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε σε 11,6%.

¹⁵ Από τους 122 εκατομμύρια γάμους στην Ένωση, περίπου 16 εκατομμύρια (13%) έχουν διασυνοριακή διάσταση. Από τους 2,4 εκατομμύρια γάμους που τελέστηκαν στην Ένωση το 2007, 300.000 είχαν διασυνοριακή διάσταση - πηγή: SEC(2011) 327.

¹⁶ Στην Ευρώπη, υπάρχουν περίπου 16 εκατομμύρια διεθνή ζευγάρια και τουλάχιστον 650.000 από αυτά αντιμετωπίζουν κάθε χρόνο το ζήτημα του πώς να μοιράσουν την περιουσία τους, όταν αποφασίζουν να διακόψουν τον γάμο ή τη συμβίωσή τους - πηγή: SEC(2011) 327.

¹⁷ Εκτιμάται ότι 450.000 ευρωπαϊκές οικογένειες κάθε έτος εμπλέκονται σε υποθέσεις διεθνούς κληρονομικής διαδοχής, το ύψος των οποίων υπολογίζεται σε περισσότερα από 120 δισεκατομμύρια ευρώ - πηγή: SEC(2009) 410.

¹⁸ Υπάρχουν περισσότερα από 500 εκατομμύρια καταναλωτές στην Ευρώπη. Οι καταναλωτικές δαπάνες, οι οποίες ανέρχονται στο 56% του ΑΕΠ της ΕΕ, αντικατοπτρίζουν την τεράστια δύναμη του καταναλωτή για την προώθηση της ευρωπαϊκής οικονομίας - Πηγή: Ευρωπαϊκό θεματολόγιο για τους καταναλωτές 2012, COM(2012) 225.

Επιπλέον, η απουσία συνόρων στον ψηφιακό διαδικτυακό κόσμο αποτελεί μοχλό για την αντιμετώπιση από την ΕΕ της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ουσιαστικών δικαιών.

Ανάπτυξη. Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης θα πρέπει να συνεχίσει να υποστηρίζει την οικονομική ανάκαμψη, την ανάπτυξη και την αντιμετώπιση της ανεργίας. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να συνεχιστούν ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα συστήματα δικαιοσύνης είναι ικανά να εγγυηθούν την απονομή γρήγορης και αξιόπιστης δικαιοσύνης, γεγονός το οποίο θα μειώσει σημαντικά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, υποστηρίζοντας έτσι την αποτελεσματικότητα άλλων πολιτικών. Οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές πρέπει να είναι βέβαιοι ότι θα είναι σε θέση να εκτελέσουν αποτελεσματικά τις συμβάσεις που έχουν συνάψει και να επιλύσουν τυχόν διαφορές τους μέσω της δικαστικής οδού, ή όπου είναι δυνατόν εξωδικαστικά, σε ολόκληρη την ΕΕ, εντός εύλογου χρονικού διαστήματος και χωρίς να αντιμετωπίζουν τα διάφορα εμπόδια που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σήμερα. Η ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας προϋποθέτει επίσης την πίστη και εμπιστοσύνη των πολιτών, δεδομένης της ανησυχίας που τους προκαλεί η ευρείας κλίμακας επεξεργασία ή επιτήρηση των προσωπικών τους δεδομένων κατά τη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών.

4. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ: ΕΝΟΠΙΗΣΗ, ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που έχουν επισημανθεί με σκοπό την επίτευξη ενός πλήρως λειτουργικού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, το επίκεντρο της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης κατά τα επόμενα έτη θα πρέπει να είναι η **ενοποίηση** όλων όσα έχουν επιτευχθεί ήδη, και, εφόσον χρειάζεται και ενδείκνυται, η **κωδικοποίηση** της νομοθεσίας και πρακτικής της ΕΕ και η **συμπλήρωση** του υφιστάμενου πλαισίου με νέες πρωτοβουλίες. Ανάλογα με το είδος των προκλήσεων, η μελλοντική πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης θα πρέπει να χρησιμοποιεί συνδυασμό των μεθόδων αυτών, με βάση μια κατά περίπτωση ανάλυση και εκτίμηση των επιπτώσεων.

Κατά την εφαρμογή όλων αυτών των μεθόδων, η ΕΕ θα πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη το γεγονός ότι η ποικιλομορφία των νομικών συστημάτων και παραδόσεων στην ΕΕ πρέπει να διατηρηθεί, ότι η επικουρικότητα και η αναλογικότητα πρέπει να τηρούνται, καθώς και η ανάγκη να βασίζεται σταθερά το σύνολο των δράσεων της ΕΕ και ιδίως η δράση της ΕΕ στον τομέα των πολιτικών δικαιοσύνης, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.1. Ενοποίηση

Κατά την υλοποίηση του θεματολογίου της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, η ΕΕ θα πρέπει πρωτίστως να ενοποιήσει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, διασφαλίζοντας ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα είναι κατοχυρωμένα και ότι τα δικαιώματα που παραχωρούνται από την ενωσιακή νομοθεσία γίνονται πραγματικότητα. Οι νομικές πράξεις που συμφωνούνται σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο από τα κράτη μέλη, να εφαρμόζονται αποτελεσματικά και να χρησιμοποιούνται. Όταν τα δικαιώματα αυτά δεν γίνονται σεβαστά, θα πρέπει να υπάρχουν αποτελεσματικές δυνατότητες άσκησης προσφυγής.

ι) Προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για να διασφαλίσει ότι θα εξακολουθήσει να εφαρμόζει υποδειγματικά τον Χάρτη. Αυτό απαιτεί την ανάληψη δράσης από όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ για

την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής του Χάρτη και του παράγωγου δικαίου που αφορά τα ειδικά δικαιώματα, όπως η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η ισότητα των φύλων, τα δικαιώματα των πολιτών, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη ή τα δικαιώματα των παιδιών. Η εξασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων αυτών σε ολόκληρη την ΕΕ είναι καίριας σημασίας για την εμπιστοσύνη των πολιτών στην εύρυθμη λειτουργία του ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες ή των ατόμων σε ιδιαίτερα επισφαλή κατάσταση, όπως τα παιδιά, τα θύματα εγκληματικών πράξεων και τα άτομα με αναπηρίες. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει συνεχής κοινή αποφασιστικότητα για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους λόγω ξеноφοβίας και ρατσισμού και των εγκλημάτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμβολή του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των συμβουλών και της εμπειρογνομosύνης του είναι σημαντική για την ανάπτυξη των πολιτικών της ΕΕ, μεταξύ άλλων και στον τομέα των ποινικών υποθέσεων.

Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να συνεχίσει το έργο της για τη διασφάλιση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις αμοιβές, τις συντάξεις και τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, καθώς και την πρόσβαση σε ανώτατες διευθυντικές θέσεις. Η δράση αυτή θα συμβάλει στη διασφάλιση της πλήρους αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων ταλέντων στην Ευρώπη.

ii) Διασφάλιση δικαιώματος πραγματικής προσφυγής

Δεν υπάρχουν δικαιώματα χωρίς το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για να διασφαλίσει τον σεβασμό του δικαιώματος πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου σε περίπτωση παραβίασης του δικαίου της ΕΕ (άρθρο 47 του Χάρτη), συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου οι εθνικές διαδικασίες καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη για τους πολίτες τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων που τους παρέχει η νομοθεσία της ΕΕ σε διασυννοριακές υποθέσεις.

Προκειμένου να διευκολυνθεί περαιτέρω η ταχεία επίλυση διαφορών, τα κράτη μέλη θα πρέπει να προωθήσουν τη χρήση άλλων εξωδικαστικών μέσων προσφυγής και μηχανισμών αποκατάστασης που έχουν αναπτυχθεί στην ΕΕ, οι οποίοι θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την άμεση, αποτελεσματική και λιγότερο δαπανηρή επίλυση διαφορών. Οι μηχανισμοί και οι πράξεις αυτές περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, τη διαμεσολάβηση, την εναλλακτική επίλυση διαφορών, την ηλεκτρονική επίλυση καταναλωτικών διαφορών, το δίκτυο επίλυσης προβλημάτων στην εσωτερική αγορά (SOLVIT), την ευρωπαϊκή διαδικασία μικροδιαφορών και την προσφοράς συμφωνηθείσα ευρωπαϊκή διαταγή διατήρησης λογαριασμού.

Επίσης, η διοικητική προσφυγή, το έργο των εθνικών διοικητικών αρχών, καθώς και οι διαδικασίες ενώπιον των φορέων για την ισότητα, μπορούν επίσης να διαδραματίσουν ρόλο. Η στενή συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών ή διοικητικών οργάνων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματική άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων της ΕΕ, όπως το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας ή η προστασία των προσωπικών δεδομένων. Για την καλύτερη αντιμετώπιση των παραβιάσεων της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών σε επίπεδο ΕΕ, πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των εθνικών διοικητικών αρχών. Πρέπει να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των διοικητικών αρχών, όταν απαιτείται από τη νομοθεσία της ΕΕ, όπως στην περίπτωση των αρχών προστασίας δεδομένων.

Η καλή λειτουργία των συστημάτων δικαιοσύνης που ασχολούνται με διοικητικές υποθέσεις είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα του δικαίου της ΕΕ.

iii) Κατάρτιση των δικαστικών

Ο αντίκτυπος της νομοθεσίας της ΕΕ στην καθημερινή ζωή των ευρωπαίων πολιτών και των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων είναι τέτοιος ώστε οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα σε κάθε χώρα - από τους δικηγόρους και τους δικαστικούς επιμελητές έως τους δικαστές και τους εισαγγελείς - πρέπει επίσης να γνωρίζουν τη νομοθεσία της ΕΕ και να είναι σε θέση να ερμηνεύουν και να επιβάλλουν αποτελεσματικά τη νομοθεσία της ΕΕ, παράλληλα με τη νομοθεσία της χώρας τους. Στο αποκεντρωμένο νομικό σύστημα της Ένωσης, οι δικαστές κάθε χώρας συχνά πρέπει να γίνονται «δικαστές του δικαίου της Ένωσης» ώστε να είναι σε θέση να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους.

Η κατάρτιση των ασκούντων νομικά επαγγέλματα στο δίκαιο της ΕΕ είναι, επομένως, υψίστης σημασίας για τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, της οικοδόμησης αμοιβαίας εμπιστοσύνης στα δικαστικά συστήματα των άλλων, καθώς και για την προώθηση της συνεργασίας και της εμπιστοσύνης μεταξύ των ασκούντων νομικά επαγγέλματα σε διασυνοριακό επίπεδο.

Περισσότεροι από 130.000 ασκούντες νομικά επαγγέλματα εκπαιδεύτηκαν στο δίκαιο της ΕΕ το 2011 και το 2012. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το ένα τέταρτο όλων των δικαστών και των εισαγγελέων της ΕΕ. Είναι πλέον καιρός η κατάρτιση να προχωρήσει ένα βήμα πιο πέρα, με την ενεργό εμπλοκή του προσωπικού των δικαστηρίων και των ασκούντων νομικά επαγγέλματα στο δίκαιο της ΕΕ επίσης από την αρχή. Η εμπειρία από το ευρωπαϊκό δίκτυο κατάρτισης δικαστικών θα πρέπει να παγιωθεί και να επεκταθεί, ώστε να συμπεριλάβει όλους τους νέους δικαστές και εισαγγελείς. Οι δυνατότητες ηλεκτρονικής μάθησης θα πρέπει επίσης να αξιοποιηθούν πλήρως.

Η ΕΕ θα πρέπει να κάνει πλήρη χρήση των υφιστάμενων δικτύων για να διευκολύνει την κατάρτιση των ασκούντων νομικά επαγγέλματα και να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου κατάρτισης του 50% εξ αυτών - συνολικά 700.000 - στο δίκαιο της ΕΕ έως το 2020. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να στηρίζει τις προσπάθειες αυτές: το χρηματοδοτικό πρόγραμμα «Δικαιοσύνη» 2014-2020 αντικατοπτρίζει τη σημασία που δίδεται στην κατάρτιση από την Επιτροπή. Το 35% του συνολικού προϋπολογισμού του προγράμματος ύψους 378 εκατ. ευρώ θα διατεθεί για τη στήριξη υψηλής ποιότητας ευρωπαϊκών προγραμμάτων κατάρτισης για όλα τα δικαστικά επαγγέλματα και θα συμβάλει στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με θέματα όπως τα προγράμματα σπουδών ή η μεθοδολογία διαδραστικής κατάρτισης.

iv) Τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών

Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ηλεκτρονική δικαιοσύνη) διευκολύνουν την πρόσβαση των πολιτών και των επιχειρήσεων στη δικαιοσύνη.

Η διαδικτυακή πύλη της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης¹⁹ και άλλες σχετικές πύλες για την ενημέρωση των πολιτών και των επιχειρήσεων σχετικά με τα δικαιώματά τους, όπως η πύλη «Η Ευρώπη σου»²⁰ θα πρέπει να συνεχίσουν να εξελίσσονται σε ένα πρακτικό εργαλείο το οποίο διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και καταργεί την γραφειοκρατία και τις περιττές διαδικασίες στα κράτη μέλη, ιδίως στις αστικές και τις εμπορικές υποθέσεις. Η διαδικτυακή πύλη ηλεκτρονικής δικαιοσύνης μπορεί επίσης να διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία με την παροχή, για παράδειγμα, στους πολίτες και τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα υποδειγμάτων και εντύπων μεταφρασμένων σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διασύνδεση των εθνικών μητρώων σε επίπεδο ΕΕ θα πρέπει να

¹⁹ <https://e-justice.europa.eu/>

²⁰ <http://europa.eu/youreurope/>

διασφαλίζει ότι οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που χρειάζονται σε άλλα κράτη μέλη. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα μητρώα επιχειρήσεων, τα κτηματολόγια, τα μητρώα αφερεγγυότητας, καθώς και τα μητρώα διαθηκών.

Τα οφέλη των εργαλείων της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης δεν περιορίζονται μόνο στο διασυνοριακό επίπεδο. Η άμεση ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ των πολιτών, των ασκούντων νομικά επαγγέλματα, των επιχειρήσεων και των δικαστηρίων γίνεται πραγματικότητα σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης και η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζει τις πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό. Στο πλαίσιο των συνεχιζόμενων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και των εργασιών για μια σύγχρονη δημόσια διοίκηση, η ψηφιοποίηση των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης αποτελεί βασικό μέσο για την εξασφάλιση αποτελεσματικών εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης.

Η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τη χρήση των ηλεκτρονικών εργαλείων, τα οποία μπορούν να προσφέρουν πραγματικό επιπλέον όφελος για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ασκούντες νομικά επαγγέλματα και τα δικαστήρια, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων για την πρόσβαση στη νομολογία των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών.

ν) Επιχειρησιακή συνεργασία

Οι ασκούντες νομικά επαγγέλματα σε όλη την Ευρώπη θα πρέπει να συνεργάζονται με σκοπό να ανταλλάσσουν πληροφορίες γρήγορα και με ασφάλεια και να ζητούν βοήθεια από τους συναδέλφους τους. Η ενίσχυση της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών είναι κρίσιμης σημασίας, ιδίως για την καλλιέργεια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί και τα δίκτυα στον τομέα των αστικών και ποινικών υποθέσεων, όπως το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο, θα πρέπει να ενισχυθούν και το δυναμικό τους να αξιοποιηθεί πλήρως, επίσης στο επίπεδο του διαδικτύου.

Η Μονάδα Δικαστικής Συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurojust) θα πρέπει να αναλάβει πλήρως τον ρόλο της, επωφελούμενη από τη μεταρρύθμιση την οποία υφίσταται, καθώς θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό όργανο της ΕΕ για τον συντονισμό της δίωξης του εγκλήματος και μετά τη δημιουργία του θεσμού της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, η οποία θα εστιάσει τις δραστηριότητές της, τουλάχιστον αρχικά, στην καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Όσον αφορά τα άλλα υπερεθνικά εγκλήματα, ο ρόλος της Eurojust θα είναι καίριος και, ως εκ τούτου, η αποτελεσματικότητά της θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω. Στο πλαίσιο αυτό, το δυναμικό των κοινών ομάδων έρευνας θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο έπακρο.

4.2. Κωδικοποίηση

Η κωδικοποίηση των υφιστάμενων νόμων και πρακτικών μπορεί να διευκολύνει τη γνώση, την κατανόηση και τη χρήση της νομοθεσίας, την ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, καθώς και τη συνέπεια και την ασφάλεια δικαίου, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην απλούστευση και τον περιορισμό της γραφειοκρατίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η κωδικοποίηση ορισμένων τμημάτων της υφιστάμενης νομοθεσίας της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης ή της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της δικαιοσύνης, μπορεί να είναι ευεργετική όσον αφορά την εξασφάλιση της συνέπειας της νομοθεσίας και της σαφήνειας για τους πολίτες και τους χρήστες του δικαίου εν γένει:

- **Αστικό και εμπορικό δίκαιο:** Από το 2000, η ΕΕ έχει θεσπίσει σημαντικό αριθμό κανόνων όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς και σχετικά με τη σύγκρουση νόμων. Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει κατά πόσον η κωδικοποίηση των υφιστάμενων πράξεων θα μπορούσε να είναι χρήσιμη, ιδίως στον τομέα της σύγκρουσης νόμων.
- **Νομοθεσία για τα δικαιώματα των καταναλωτών:** Έπειτα από αξιολόγηση της συνολικής λειτουργίας της οδηγίας για τα δικαιώματα των καταναλωτών και του σχετικού κεκτημένου στον τομέα της νομοθεσίας για τους καταναλωτές, θα πρέπει να διερευνηθούν και να αξιολογηθούν οι πρωτοβουλίες κωδικοποίησης με βάση την ισχύουσα νομοθεσία. Στόχος πρέπει να είναι η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών για τα δικαιώματά τους, η απλούστευση των εν μέρει αλληλεπικαλυπτόμενων οδηγιών και η παροχή βοήθειας στις εταιρείες προκειμένου να εφαρμόζουν το ίδιο σύνολο κανόνων σε διαφορετικά πλαίσια.
- **Ποινικό δίκαιο:** Η νομοθεσία της ΕΕ σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα σε ποινικές υποθέσεις επί του παρόντος περιλαμβάνεται σε μεγάλο αριθμό διαφορετικών πράξεων που έχουν αναπτυχθεί και θεσπιστεί βήμα προς βήμα τα τελευταία χρόνια. Για την περαιτέρω ενίσχυση της ισότιμης μεταχείρισης και της συνεκτικότητας της προστασίας των δικαιωμάτων των υπόπτων, θα μπορούσε να εξεταστεί η ανάγκη κωδικοποίησης των δικαιωμάτων ποινικής δικονομίας σε μία πράξη.

Για να διευκολυνθεί η εμπιστοσύνη και η αμοιβαία συνεργασία, θα πρέπει επίσης να δοθεί προσοχή στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τους κανόνες και τις αρχές που πρέπει να εφαρμόζονται από τις εθνικές διοικήσεις κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

4.3. Συμπλήρωση

Η πολιτική της δικαιοσύνης αποτελεί έναν δυναμικό τομέα, ο οποίος διαμορφώνεται κυρίως από την αυξανόμενη κινητικότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων. Μπορεί, επομένως, να πρέπει να προβλεφθούν, κατά περίπτωση, πρωτοβουλίες για τη συμπλήρωση των υφιστάμενων πολιτικών και των νομικών πράξεων στον τομέα της δικαιοσύνης. Αυτό θα πρέπει να γίνεται πάντα με σκοπό την ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, τη διευκόλυνση της ζωής των πολιτών και την περαιτέρω συμβολή στην ανάπτυξη. Η αναγκαιότητα και η προστιθέμενη αξία των συμπληρωματικών αυτών πρωτοβουλιών θα πρέπει να αξιολογείται τόσο προσεκτικά όσο και σε άλλους τομείς πολιτικών της ΕΕ. Επιπλέον, θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη η ποικιλομορφία των νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών. Οι προσεγγίσεις που θα επιλέγονται όπως, για παράδειγμα, η αμοιβαία αναγνώριση, ο προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου, η παραδοσιακή εναρμόνιση, το εναρμονισμένο προαιρετικό σύστημα ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου, θα εξαρτηθούν από το επίμαχο ζήτημα.

Ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη προϋποθέτει συστήματα δικαιοσύνης, τα οποία είναι ανεξάρτητα, υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικά. Οι υπάρχουσες ή διαπιστωθείσες ελλείψεις πρέπει να αντιμετωπίζονται, έτσι ώστε οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να μπορούν να βασίζονται πλήρως στο δικαστικό σύστημα στο οποίο υπάγονται. Η διασφάλιση της προστασίας των δικονομικών δικαιωμάτων και των δύο μερών αποτελεί επίσης κρίσιμο στοιχείο για την εξασφάλιση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης τόσο στις αστικές όσο και στις ποινικές υποθέσεις. Θα πρέπει να εξεταστεί η ανάγκη ενίσχυσης των δικονομικών δικαιωμάτων των πολιτών, για παράδειγμα, όσον αφορά την επίδοση εγγράφων

ή τη διεξαγωγή αποδείξεων και την εξασφάλιση ότι πρωταρχικό μέλημα αποτελεί η πραγμάτωση των βέλτιστων συμφερόντων των παιδιών. Προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή συνεργασία στις ποινικές υποθέσεις, η αμοιβαία αναγνώριση των πράξεων θα μπορούσε να ενισχυθεί περαιτέρω, με βάση το έργο που έχει πραγματοποιηθεί έως σήμερα σε τομείς όπως η αναγνώριση των χρηματικών ποινών, οι διαταγές δήμευσης και η έκπτωση από δικαιώματα. Μετά τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, η πιθανή ανάγκη λήψης συμπληρωματικών μέτρων θα φανεί στην πράξη.

Συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη. Μπορεί επίσης να χρειαστούν συμπληρωματικές πρωτοβουλίες στον τομέα της πολιτικής της δικαιοσύνης προκειμένου να συμβάλουν περαιτέρω στην ανάπτυξη, για παράδειγμα, προωθώντας περισσότερο την ανάπτυξη μιας νοοτροπίας «διάσωσης και αποκατάστασης» στην ΕΕ σε θέματα αφερεγγυότητας. Οι ελάχιστες προδιαγραφές στον τομέα του ουσιαστικού δικαίου περί αφερεγγυότητας θα μπορούσαν να καταστούν επιθυμητές για όλα τα κράτη μέλη, ώστε οι βιώσιμες επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες να μπορούν να τεθούν υπό καθεστώς αναδιάρθρωσης σε πρώιμο στάδιο. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, ιδίως σε αγορές με σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης (όπως η αγορά υπηρεσιών υπολογιστικού νέφους), προϋποθέτουν τη συνεχή επικαιροποίηση του αστικού δικαίου της ΕΕ. Ένα σαφέστερο και συνεκτικότερο πλαίσιο αστικού και ενοχικού δικαίου, μεταξύ άλλων μέσω προαιρετικών συστημάτων που σέβονται την επικουρικότητα και την ποικιλομορφία των εθνικών νομικών συστημάτων, θα μπορούσε να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή εξασφαλίζοντας συνθήκες ισότιμου ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και προασπίζοντας ταυτόχρονα τα συμφέροντα των καταναλωτών. Η επιβολή των δικαιωμάτων προστασίας των καταναλωτών εξακολουθεί να αποτελεί εθνικό ζήτημα, ενώ οι διασυνοριακές αγορές αυξάνονται. Η ενίσχυση της επιβολής ή η διευκρίνιση των υφιστάμενων νόμων για την προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.

Διευκόλυνση της ζωής των πολιτών. Προκειμένου να εξασφαλισθεί πλήρως το δικαίωμα κάθε πολίτη να συμμετέχει στη δημοκρατική ζωή της Ένωσης και να μπορούν οι διακινούμενοι πολίτες της ΕΕ να ενσωματωθούν καλύτερα στη χώρα υποδοχής τους, μπορεί να εξεταστεί η ανάγκη να θεσπιστούν διατάξεις συμπλήρωσης των δικαιωμάτων των πολιτών που αναφέρονται στις Συνθήκες της ΕΕ. Προκειμένου να αποφευχθούν καταστάσεις όπου οι πολίτες αντιμετωπίζουν προβλήματα, για παράδειγμα, σε σχέση με τα πιστοποιητικά προσωπικής κατάστασης, η ΕΕ θα πρέπει να εκτιμήσει την ανάγκη για ανάληψη περαιτέρω δράσης, όπως η συμπλήρωση των υφιστάμενων προτάσεων με κανόνες για τα επώνυμα, με σκοπό τη διευκόλυνση της αποδοχής των δημόσιων εγγράφων αυτών που έχουν ιδιαίτερη πρακτική σημασία όταν οι πολίτες ή οι επιχειρήσεις κάνουν χρήση των δικαιωμάτων ελεύθερης κυκλοφορίας τους. Στις ποινικές υποθέσεις, τα θύματα δεν αποζημιώνονται πάντα σε ικανοποιητικό επίπεδο, ιδίως από τον δράστη. Θα πρέπει να διερευνηθούν τρόποι αντιμετώπισης των περιπτώσεων αυτών. Επιπλέον, οι εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά θα πρέπει να λάβουν τη μορφή συγκεκριμένων δράσεων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Σε αυτές περιλαμβάνεται η βελτιστοποίηση της χρήσης των κονδυλίων της ΕΕ και η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο μπορεί να διασφαλιστεί η καλύτερη στόχευση των κονδυλίων της ΕΕ ειδικά για την ένταξη των Ρομά.

Η ενεργός συμμετοχή σε **διεθνή** φόρουμ και η συνεργασία με τους εταίρους της ΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί η προστασία των πολιτών και των επιχειρήσεων της ΕΕ στις σχέσεις τους με τρίτες χώρες. Στόχος θα πρέπει να είναι όλα όσα έχουν επιτευχθεί στο επίπεδο της ΕΕ στους τομείς της δικαιοσύνης για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και την καθιέρωση προτύπων, όπως στον τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, να μπορούν να στηριχθούν και να διέπουν τις σχέσεις της ΕΕ με τρίτες χώρες. Ιδιαίτερη

προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην προώθηση αποτελεσματικών συστημάτων δικαιοσύνης, ειδικότερα στις χώρες της διεύρυνσης και τις γείτονες χώρες. Σε πολυμερές επίπεδο, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην αποτελεσματικότερη συνεργασία με τη Συνδιάσκεψη της Χάγης για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, όπου η ΕΕ εκφράζεται με μία ενιαία φωνή στους τομείς του αστικού και εμπορικού δικαίου.

Δεδομένης της σημασίας της για τη συνολική αρχιτεκτονική στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο σύνολο του ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, η προσχώρηση της ΕΕ στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία τελεί υπό διαπραγμάτευση από την Επιτροπή μεταξύ του 2010 και του 2014 κατόπιν εντολής που έλαβε από το Συμβούλιο, θα πρέπει να υπερβεί τα τελευταία εμπόδια. Μόλις το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκδώσει τη γνωμοδότησή του σχετικά με την έκβαση των διαπραγματεύσεων αυτών, η ΕΕ, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη την εν λόγω γνωμοδότηση, θα πρέπει να προβεί σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες προκειμένου να ολοκληρώσει γρήγορα τις διαπραγματεύσεις και τη διαδικασία κύρωσης σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, έτσι ώστε να ανταποκριθεί στην υποχρέωση που περιλαμβάνεται στις Συνθήκες.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης έχει όλο και πιο κομβικό ρόλο στην ολοκλήρωση της ΕΕ και αποτελεί όλο και πιο απτή πραγματικότητα για πολλούς πολίτες. Μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην επιβολή των κοινών αξιών επί των οποίων βασίζεται η Ένωση, στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και στην αποτελεσματικότητα των άλλων πολιτικών της ΕΕ. Μια σωστά σχεδιασμένη πολιτική της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης μπορεί να διασφαλίζει ότι τα άτομα και οι επιχειρήσεις, ιδίως όσα και όσες κάνουν χρήση των δικαιωμάτων ελεύθερης κυκλοφορίας τους, επωφελούνται πραγματικά από έναν αξιόπιστο και πλήρως λειτουργικό κοινό ευρωπαϊκό χώρο δικαιοσύνης.

Το θεματολόγιο της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 καθορίζει τις κατευθύνσεις της Επιτροπής για τον πολιτικό προσανατολισμό του έργου της ΕΕ κατά τα επόμενα χρόνια, που θα συζητηθεί τώρα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, καθώς και με το ευρύ κοινό. Το αποτέλεσμα αυτής της συζήτησης θα πρέπει επίσης να εμπνεύσει τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές που θα ορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 68 της ΣΛΕΕ.

Η υλοποίηση των κατευθύνσεων αυτών θα απαιτήσει συνεχείς και αποφασιστικές προσπάθειες από όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη, καθώς και την πλήρη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών, ιδίως των πολιτών ως τελικών χρηστών των συστημάτων δικαιοσύνης, του δικαστικού σώματος και των ασκούντων νομικά επαγγέλματα. Η συμμετοχή αυτή είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη λύσεων που ανταποκρίνονται στις πραγματικές πρακτικές προκλήσεις της καθημερινότητας των πολιτών και των επιχειρήσεων και ικανοποιούν τις προσδοκίες τους. Ως εκ τούτου, έως το 2020, η δικαιοσύνη και τα δικαιώματα των πολιτών δεν θα πρέπει να γνωρίζουν σύνορα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.